

Zámocký park Fertőd/Eszterháza

Die großen Gärten
Siet' parkov

„Každý, kto navštívil s výnimočným vkusom a talentom vytvorený zámok s jeho nádhernými záhradami a početnými umeleckými dielami, úctivo chváli jeho krásu a nazýva ho jednoducho: raj alebo maďarské Versailles.“

András Vályi: Magyar országnak leírása (Popis Uhorska) Zv. I. Buda, 1796, 620

HISTÓRIA

Zámok s parkom vo Fertőde/Eszterháze zažil vrcholné obdobie svojho rozkvetu počas panovania kniežaťa **Mikuláša I. Esterházyho**, ktorý bol známy aj ako „Mikuláš milujúci nádheru“. Titul a zámok zdedil v roku 1762, zomrel v roku 1790. Na začiatku jeho vlády bola Eszterháza malým vidieckym sídlom, ktoré v roku 1720 postavil **Anton Erhard Martinelli**. Mikuláš I. Esterházy usadlosť, ktorú obklopovala baroková záhrada vybudovaná **Antonom Zinnerom**, premenil na jedno z najpozoruhodnejších sídel v strednej Európe. Celý komplex jeho tvorcovia budovali vo viacerých fázach, pričom najvýznamnejším architektom bol pravdepodobne **Nicolaus Jacoby**, kniežací dvorný inžinier. Eszterháze vždy patrilo významné miesto v histórii stredoeurópskych záhrad a architektúry, avšak svetoznáma sa stala predovšetkým zásluhou dlhoročného pôsobenia **Josepha Haydna**, ktorý bol dvorným skladateľom Esterházyovcov.

Zámocký park, ktorý tvoria rôzne záhrady, les a parter, má v súčasnosti rozlohu približne 200 ha. Jeho podobu určujú tri vyhlídkové osi, ktoré vychádzajú od zámku, pretínajú parter a pokračujú príľahlým lesom (nazývaným „Lés-les“).

Umeleckú podobu parteru v roku 1775 nahradila rovná trávnatá plocha, ktorú zdobili sochy, vázy, fontány, pomarančovníky a približne **60 000 kvetov**. V rokoch 1784 a 1785 na južnom okraji parteru po oboch stranách stredovej vyhlídkovej osi vybudovali dve kaskády. V „Lés-les“, ktorý po zostrihaní stromov a kríkov včlenili do barokovej

REVITALIZÁCIA

štruktúry, umiestnili viaceré fontány, ružovú záhradu, čínsky pavilón – tzv. „Bagatelle“ – „ďalej obrazáreň a postavili dve dvojice chrámov. Jednu dvojicu zasvätili Apolónovi a Diane, druhú Fortune a Venuši.

Po smrti **kniežaťa Mikuláša I. Esterházyho** kniežací dvor sídlo v Eszterháze opustil, v dôsledku čoho zostalo na približne sto rokov prázdne. Slávna budova opery, celý rad ďalších stavieb a veľká časť záhrad počas tohto obdobia spustli a rozpadli sa. Až okolo roku 1900 dal knieža Mikuláš IV. Esterházy a jeho manželka Margit (rodená grófka Cziráky) zámok zrenovovať. Po obnove sa do rozľahlého sídla nast'ahovali.

V rokoch 1902 až 1908 nechala vojvodkyňa Margit znovu vybudovať záhrady a park podľa plánov cisárskeho a kráľovského (C & K) riaditeľa dvornej záhrady **Antona Umlaufa**. Vznikol nový parter vejárového tvaru s tisíckami kvetov a tisími zostrihanými do kužeľovej formy (v súčasnosti veľmi prerastené). Okrem toho po oboch stranách zámku založili formálne kniežacie súkromné záhrady a anglickú záhradu s množstvom exotických stromov. **Karl Hulesch**, ktorého ako vrchného záhradníka poverili realizáciou týchto zmien, bol aj autorom návrhu prebudovania Severného parku a Pavlovho majera (Pál-major). Táto záhrada slúžila výlučne pre domáce zvieratá vojvodových detí. Ďalej v tom čase vznikla impozantná ružová záhrada s vyše 10 000 ružovými kríkmi, dvoma pergolami, ktoré sa pretínali v besiedke – kovovom „čínskom“ pavilóne. Pri všetkých úpravách zostala základná baroková štruktúra z 18. storočia s tromi vyhlídkovými osami a alejami okolo partera neporušená. Aj napriek zanedbaniu záhrad v posledných desaťročiach sa základná štruktúra zo začiatku 20. storočia z veľkej časti zachovala dodnes.

Po druhej svetovej vojne úplnému rozpadu zabránil bývalý vrchný záhradník **Aladár Porpáczy**, z ktorého iniciatívy v roku 1946 založili školu pre záhradníkov a poľnohospodársky výskumný ústav. Aj vznik zámockého múzea v päťdesiatych rokoch 20. storočia bol výsledkom jeho aktivít. Dnes sa o údržbu komplexu stará **MÁG** (Správa štátnych historických objektov) a miestna lesná správa. MÁG nedávno na základe intenzívneho výskumu oživil program na postupnú sanáciu a udržanie záhrad.

Lés-les je životným priestorom pre mnohé druhy divých zvierat žijúcej v tejto oblasti. Na jar veľké plochy pokrýva koberec pestrých a voňajúcich rastlín (geofytov). V blízkosti hájovne sa nachádza veľká obora s danielmi a divými sviňami. V **Pavlovom majeri** (Pál-major) sa nachádzajú dva impozantné exempláre sofy japonskej previslej. Tieto stromy s nápadne ohnutými vetvami rastú tu od začiatku 19. storočia.

V **anglickej záhrade** sa okrem pôvodnej štruktúry zachovala aj veľká časť zriedkavých druhov stromov, ktoré zasadili asi pred sto rokmi (okolo roku 1906). Medzi nimi je jedno samičie a jedno samčie ginkgo dvojľaločné a jeden výnimočne veľký exemplár sekvojovca mamutieho. Obdivovať možno aj rovnako staré exempláre cédrovca zbíehavého. V severnej časti parku sa vyníma mohutný buk lesný previsnutý, ktorý obklopujú staré platany.

Text © Gábor Alföldy

Knieža Mikuláš I. Esterházy (Mikuláš milujúci nádheru)

Zámok okolo roku 1760

Zámok a parter v roku 1780

Kaskády na konci partera okolo roku 1784

Parter v roku 1910

Vojvodkyňa Margit Esterházy

Zámok a okolie, plán z roku 1910

Zámok okolo roku 1910

Ružová záhrada v roku 1910

DIVÉ ZVIERATÁ A BOTANICKÉ

Daniele v Lés-les

Nádherný sekvojovec mamutí

